

Okul Bazlı Bütçe Uygulamasında İlkokul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Fatmanur İnegöl¹, Fahriye Karaca Işık², Adem Öztürk³, Mehmet Aydın⁴

DOI 10.5281/zenodo.8338813

Özet

Bu çalışmanın amacı okul bazlı bütçe uygulamasında ilkökul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Bu çalışma nitel bir çalışma olup çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örnekleme ile araştırmaya dahil edilen 15 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada 5 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcı görüşleri, devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği konusunda genel olarak yetersiz olduğunu ve son yıllarda kısmen düzeldiğini belirtmektedir. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken, ihtiyaçlar, fiziki koşullar ve öğrenci-personel sayısı gibi etkenler dikkate alınmalıdır. Bunun yanı sıra, eğitim paydaşlarının görüşleri, bütçe oluşturma süreci ve mali denetim gibi faktörler önem taşımaktadır. Okul bütçesinin oluşturulmasında, yasal kaynakların yanı sıra veli ve bağışçı katkıları, etkinlik düzenlemeleri ve bölgesel farklılıklar gibi kaynaklar da göz önünde bulundurulabilir. Bütçe uygulamalarının sorunları çözme potansiyelinin artırılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hedef doğrultusunda, bütçe miktarının artırılması, daha etkili bir bütçe eğitimi sağlanması, işbirliğinin teşvik edilmesi ve farklı bütçeleme metotlarının kullanılması gibi adımlar atılabilir.

Anahtar Kelimeler: okul, bütçe, okul bazlı bütçe, ilkökul

Problems Faced by Primary School Administrators in School-Based Budget Implementation

Abstract

The purpose of this study is to identify the problems faced by primary school administrators in school-based budget implementation. This study is a qualitative study and case study, one of the qualitative research techniques, was used in the study. The study group of the research consists of 15 school administrators who were included in the research with maximum diversity sampling. A semi-structured interview form consisting of 5 open-ended questions was used in the study. The data of the study were collected through face-to-face interviews. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis. Participant views indicate that the adequacy of the funding provided by the state is generally insufficient and has partially improved in recent years. Factors such as needs, physical conditions and the number of students and staff should be taken into account when creating the annual budget for the school. In addition, factors such as the opinions of education stakeholders, the budgeting process and financial audit are important. In addition to legal resources, resources such as parent and donor contributions, activity arrangements, and regional differences can also be taken into account in school budgeting. The potential of budget practices to solve problems needs to be increased and improved. To this end, steps such as increasing the amount of budget, providing more effective budget training, encouraging collaboration and using different budgeting methods can be taken.

Keywords: school, budget, school-based budget, primary school

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, fatmanurakbykpdr@gmail.com, 0009-0009-2910-8094

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, fahriyekaraca10@gmail.com, 0009-0007-2583-1790

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, aydin_mehmet58@hotmail.com, 0009-0000-4205-7302

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, admztrk@hotmail.com, 0009-0000-3568-8341

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan ekonomik krizin bir sonucu olarak tüm dünyada farklı ekonomik arayışlar başladı. Uluslararası evrensel normlar yaratmak amacıyla Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kuruluşlar kuruldu. Küresel liderler ve örgütler, küreselleşmenin bankacılık, ticaret, teknoloji, işgücü ve sosyal çevre dahil olmak üzere her sektörde başarılı olması gerektiğine inanmaktadır (Yolcu, 2007). Uluslararası yasaların oluşturulması böylece her alanda daha yaygın hale gelmiştir. Devletin işlevlerinin yeniden düzenlenmesi ve başat rolün ekonomik aktörlere devredilmesi, özellikle 1980'lerden bu yana yönetim anlayışında bir değişime yol açmıştır. Yeniden yapılanma çabasının doğasını dünya çapındaki eğilimler olarak incelediğimizde "kamu yönetimi" kavramından "kamu işletmeciliği" anlayışına doğru bir kayma olduğu ileri sürülmektedir (Tarhan ve Ezici, 2011). Kamu yönetimi 1980'lerin başında yerini kamu işletmeciliğine, kamu işletmeciliği 1980'lerde yeni kamu işletmeciliğine, 1990'ların sonunda ise küresel ekonomik dalgaların bir sonucu olarak kamu yönetişimine bırakmıştır (Güler, 2003). Yönetişim uygulamalarında devletin görevlerinin yanı sıra kamu hizmetlerinin ve harcamalarının görülme biçiminin de önemli ölçüde değişime uğradığı açıktır. Yönetişim anlayışının yönetim yaklaşımı, kamu harcamalarının kısıtlanması, kamu personelinin işten çıkarılması ve kamu hizmetlerinin özel sektör eliyle (ihale) sunulmasını içermektedir (Güler, 2003). Yerelleşme, özyönetim ve hizmetlerin parçalara bölünmesinin popülerlik kazanması da önemlidir. Bu değişim süreci diğer kamu hizmetlerinde olduğu gibi eğitim hizmetlerini de etkilemektedir. Kaynaklar, eğitimin taşınması gereken anlama uygun olarak kamuoyu, öğrenciler ve aileleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanmalıdır. Eğitimi özel bir hizmet olarak gören toplumların bu taleplerini hizmetten yararlananların ödemeleri yoluyla karşılamaları gerekirken, eğitimi bir kamu hizmeti olarak gören kültürlerin bunu kamu kaynaklarını kullanarak yapmaları beklenir. Eğitimin sosyal bir mal olarak görüldüğü ve tüm doğrudan harcamaların devlet tarafından sağlanan vergilerle karşılanacağı doğrudan finansman yaklaşımının, özellikle son elli yılda devletin rolündeki değişikliklerle birlikte, eğitimin karma bir mal olarak görüldüğü finansman yaklaşımına dönüştüğü belirtilmektedir (Hesapçioğlu ve Özcan, 1995). Yerinden yönetim, özellikle eğitim ve okul bütçeleri için fon tahsisi söz konusu olduğunda, bu yönde ilerleme eğilimi gösteren bir süreçtir. Özellikle neoliberal politikaların etkisiyle 1980'den bu yana merkeziyetçi yönetimden âdem-i merkeziyetçi yönetime geçiş için daha fazla çaba gösterilmektedir. Eğitim hizmeti veren kurumlarda da bu değişim uygulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda okullarda merkezi tek tip yönetim yerine âdem-i merkeziyetçi yönetime yönelik yaklaşımların artması ve bu bağlamda okul merkezli yönetim yönteminin popülerlik kazanması önemlidir. Kendi kendini yöneten okullar, yerel olarak bağımsız okullar, okulların yerel yönetimi, ortak karar alma, katılımcı karar alma/yetkili okullar, âdem-i merkeziyetçilik, yeniden yapılandırılmış okullar vb. (Ekşi ve Kaya, 2011) okul odaklı yönetim için kullanılan fikirlerden bazılarıdır. Planlamadan uygulamaya kadar prosedürlerle ilgili tüm kararlar okul merkezli yönetim altında okulda alınır. Böyle bir sistemde okul, gerekli kaynakların sağlanmasından da sorumlu tutulur. Okul, yönetişim çerçevesine dayalı olarak kendi kaynaklarını geliştirmek için fırsatlar arar. Okul merkezli yönetim stratejisi ilgi çekicidir çünkü okul kendi seçimlerini yapmak ve üyelerine daha fazla etki vermek gibi durumlara değer verir. Okul temelli yönetim ile eğitim çalışanlarının okulun hedeflerinin belirlenmesinde, uygulama taktiklerinin seçilmesinde ve gerekli finansal kaynakların kendi fonlarından sağlanmasında rol almaları öngörülmektedir (Tunç, Bülbül ve zdem, 2012). Okul temelli yönetim stratejisinde iki şey öne çıkmaktadır. Katılımcılık ve seçimlerde söz sahibi olmak ilk sırada yer alır, bunu bütçe takip eder. Bütçe,

genel olarak, belirli bir zaman dilimi için gelir ve giderleri tahmin eden ve öngören mali bir belgedir. Bütçe, mali kaynakların etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak için çok önemli bir araçtır. Bütçe, okulların mali kaynaklarını yönetmek, harcamalarını planlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları bir araçtır (Ağalday ve Gül, 2019).

Okullar için para oldukça önemlidir. Etkili kaynak yönetimi, okul yönetiminin acil konulara odaklanmasını sağlar. Bütçe ayrıca yöneticilere değişen öğrenci gereksinimlerini karşılama, gelecek harcamalara hazırlanma ve girişimleri finanse etme becerisi kazandırır. Bütçe, okulun mali sağlığını izlemek, mali hedefler belirlemek ve uygun kaynak tahsisini sağlamak için bir yol haritası görevi görür (Balkar, Öztuzcu-Küçükbere ve Akşab, 2019).

Okullara, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla yetki ve esneklik sağlamak amacıyla "okul temelli bütçeleme" adı verilen bir bütçe yaklaşımı oluşturulmuştur. Bu yaklaşımda, personele ve yöneticilere, okulun talepleri ve hedefleri doğrultusunda kullanmaları için kesin bir bütçe tahsisatı verilmektedir. Okul bazlı bütçeleme, okul yönetimine kararlar üzerinde daha fazla kontrol imkânı sunmakta ve yerel talepleri dikkate alarak kaynakları en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktadır (Karakütük, Özbal ve Ulutaş, 2019).

Okul bazlı bütçe modeli, okulun ihtiyaçlarını daha iyi anlamak, kaynakları daha iyi kullanmak ve eğitim standartlarını yükseltmek için çok önemli bir araçtır. Bu stratejinin kullanılmasıyla okullar, iyileştirilmiş öğretim materyalleri, öğretmen yardımı veya fiziksel kaynaklar gibi öğrenci başarısını artıracak yüksek öncelikli alanlara fon tahsis edebilir. Okul bazlı bütçeleme, okul yöneticilerine karar alma ve yerel koşullara daha iyi yanıt verme konusunda daha fazla güç vererek okulun etkinliğini artırabilir.

Okul bazlı bütçeleme sayesinde okullar daha bağımsız ve verimli bir şekilde çalışabilir. Bununla birlikte, kurulum aşamasında sorunlar ortaya çıkabilir. Okullardaki yöneticiler bu sorunları çözmek için çalışmalıdır. Okul yöneticileri tarafından yapılan bütçe planlaması yeterli veri ile desteklenmeyebilir. Okul yöneticilerinin kurumun ihtiyaç ve hedeflerine göre bütçeyi doğru bir şekilde hazırlaması zor olabilir. Ancak okul yöneticileri bu sorunu çözmek için okullarının taleplerini ve önceliklerini anlamaya yönelik çalışmalar yapabilirler. Bütçelerini doğru bir şekilde hazırlamak için diğer okullardan örnekler kullanabilirler (Karakütük, Özbal ve Ulutaş, 2019). Müdürler fonlarını nasıl kullandıkları konusunda sorumluluk almalıdır. Yöneticiler, okulun parasını akıllıca kullanarak çocukların eğitimine mümkün olan en büyük yatırımı yapmalıdır. Ancak, bazı idarecilerin bütçelerini uygunsuz kullanmaları halinde bunun sonuçlarına katlanmaları gerekebilir. Okul yöneticileri, mali kaynaklarını doğru harcayarak sorumluluk sahibi olabilmek için yeterli kaynak sağlamalıdır (Ağalday ve Gül, 2019).

Okul yöneticilerinin bütçeleri sürekli olarak gözden geçirilmeli ve gerektiğinde güncellenmelidir. Okul yöneticileri, bütçelerini değişen talepleri yansıtabilecek şekilde revize etmelidir. Kaynak kullanımını iyileştirmek için okul yöneticilerinin bütçeleri sık sık gözden geçirilebilir. Bu zorluklar okul yöneticilerinin en sık karşılaştığı zorluklar arasındadır. Ancak okul yöneticilerinin bu sorunları çözebilmeleri için doğru bilgiye sahip olmaları, sorumluluk sahibi olmaları ve bütçelerini rutin olarak incelemeleri gerekmektedir. Okul yöneticileri bu yaklaşımı doğru bir şekilde uygulayarak kurumlarının ihtiyaçlarına daha iyi hizmet edebilirler. Öte yandan, okul yöneticileri bütçelerini oluşturma, kullanma ve revize etme konusunda yeterli eğitimi almalıdır. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler gibi diğer tarafların da bu süreçte dahil edilmesi okul yöneticilerinin yapması gereken bir şeydir. Bu taraflar, iyi bir bütçe

planlamasına ve okulun gereksinimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir (Guthrie, 1997). Paydaşlar, bütçenin kullanımı ve sonuçları hakkında yorumlarda bulunarak okul yöneticilerine bütçelerini daha iyi kullanmaları konusunda da yardımcı olabilirler.

Okul yöneticileri, okullarının gereksinimlerini karşılamak için okul bazlı bütçelemeyi doğru bir şekilde uygulamalıdır. Okul yöneticileri bu süreçten sorumlu olmalı, diğer paydaşları sürece dâhil etmeli ve bütçelerini planlama, kullanma ve revize etme konusunda uygun eğitimleri almalıdır. Okul yöneticileri, fonlarını daha iyi kullanarak çocukların eğitimine mümkün olan en büyük yatırımı yapabilirler. Ancak, okul bazlı bir bütçenin uygulanması okul yöneticileri için bazı zorluklar da yaratabilir. Bu sorunlar kötü uygulamadan kaynaklanabilir ve okulların kaynaklarını iyi kullanmalarını engelleyebilir. Örneğin, okul yöneticileri bütçelerini düzgün bir şekilde yönetmediklerinde, yanlış alanlara para tahsis etmek gibi sorunlarla karşılaşabilirler. Bu durumda, okulun talepleri tam olarak karşılanamayabilir ve okul daha az etkili hale gelebilir (Balkar, Öztuzcu-Küçükbere ve Akşab, 2019).

Okul yetkililerinin para kullanımı konusunda yeterince şeffaf olamaması da bir başka sorundur. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler bu durumda okul parasının nasıl harcandığı konusunda yeterince bilgi sahibi olmayabilir ve bu da okul yönetimine olan güvenlerini sarsabilir. Mali durumlarını korumak okul yöneticileri için zor olabilir. Bu durumda okul yöneticileri, bütçelerini okulun taleplerini yansıtacak şekilde güncel tutacak zamana veya kaynağa sahip olmayabilir. Sonuç olarak, okul yöneticilerinin okul bazlı bütçelemeyi doğru bir şekilde ele almaları ve olası sorunları dikkate almaları gerekir. Bu şekilde okullarının taleplerini karşılayabilir ve çocuklarının eğitimine mümkün olan en büyük yatırımları yapabilirler.

Türkiye'de yerel yönetimlerin ve okul yönetim kurullarının bütçe yönetiminde daha büyük bir role sahip olması gerektiği öne sürülmektedir. Onuncu Kalkınma Planı'na (2014-2018) göre okul yönetimleri bütçeleme süreçlerinde daha fazla yetki ve sorumluluğa sahip olacak (Kalkınma Bakanlığı, 2013) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Stratejik Planı'na (2015-2019) göre MBB sistemi uygulanacaktır (MEB, 2015). Bu gelişmelerin ardından Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, anaokulları, ilkokullar ve ortaokullarda uygulanmak üzere Okul Bazlı Bütçeleme (OBB) olarak bilinen bir politika oluşturmuştur. OBB kapsamında "tüketim malları ve malzeme alımları" için ayrılan ödeneğin "okul, ilçe ve il bazında dağıtılması" amaçlanmaktadır. Kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ile okul müdürlüklerinin bütçeleme süreçlerindeki yetki ve sorumluluklarının artırılması, okul, ilçe, il ve ulusal düzeydeki tüketim miktarlarına ilişkin istatistiki verilerin sağlıklı bir şekilde elde edilmesi bu uygulamanın hedefleridir (MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 2017). OBB uygulaması Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürlüklerinin görev alanına girmektedir. MEB, "Genel Müdürlük tarafından gönderilen ödeneklerin harcama yetkilisinin" "ödeneklerin tahsis edildiği büyükşehirler dışındaki il milli eğitim müdürlükleri ile ilçe milli eğitim müdürlükleri" olduğunu belirtmektedir. İlçe milli eğitim müdürlüklerinin görevi, Genel Müdürlük tarafından gönderilen ödenekleri okul bazında değerlendirmek ve gerektiğinde toplam ödenek miktarını etkilemeyecek şekilde okul bütçelerinde düzenleme yapmaktır. Ayrıca satın alma yapabilmektedirler (MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 2017). Bu durumda araştırmamızın sorusu "ilkokul yöneticilerinin okul bazlı bütçeleri uygularken karşılaştıkları zorluklar nelerdir?" olmuştur.

Araştırmanın Önemi

Okul bazlı bütçeleme, okulların kaynaklarını daha verimli harcamalarını sağlarken yöneticilere daha fazla güç vermektedir. Ancak bu süreçte sorumlu harcama, hesap verebilirlik, açıklık ve etkin kaynak kullanımı gibi hususlar büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, yöneticilerin karşılaşılabilecekleri zorlukların farkında olmaları ve uygun yanıtları belirlemeleri okulların başarısı için çok önemlidir. Bu araştırma, okul yöneticilerinin görüşlerine yer vererek okul bazlı bütçeleme prosedürünün güçlendirilmesinde bir açığı kapatabilir. Okul yöneticilerinin bakış açıları ve deneyimleri, bütçeleme sürecinde karşılaştıkları zorlukların ve engellerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Okul yöneticilerinin bütçeleme sürecindeki kaygıları, karşılaştıkları zorluklar ve başarı öyküleri, bu çalışmanın potansiyel katkılarının temelini oluşturabilir. Yöneticilerin deneyimlerine dayanan öneriler, benzer sorunlarla uğraşan diğer yöneticilere yön verebilir ve en iyi uygulamaların paylaşılması için bir fırsat sunabilir. Araştırma, yöneticilerin görüş ve deneyimlerinden yararlanarak birçok soruna faydalı yanıtlar verebilir. Örneğin kaynak tahsisi sorunları, verimli satın alma teknikleri, öğrenci ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi gibi konularda yöneticilerin deneyimlerine dayalı faydalı tavsiyelerde bulunulabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı okul bazlı bütçe uygulamasında ilkökul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. İlkokul yöneticilerinin devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?
2. İlkokul yöneticilerinin okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?
3. İlkokul yöneticilerinin okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?
4. İlkokul yöneticilerinin bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli hakkındaki düşüncelere ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?
5. İlkokul yöneticilerinin bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları, bir durumu araştırmacı tarafından değiştirilmeden, şu anda olduğu gibi göstermeye çalışan çalışma türleridir. Tipik olarak durum çalışmaları, karmaşık sosyal olguları anlamak için kullanılır ve "neden?" ve "nasıl?" sorularına odaklanarak araştırmacının "hedeflenen durumu" derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koymasına yardımcı olur (Yin, 2013). Birden fazla katılımcının görüşlerini değerlendirmek ve konu bağlamında tartışmak gibi nedenlerle, bu araştırmada durum çalışması tekniği kullanılmıştır.

Çalışma grubu (örneklem)

2022-2023 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenliği branşında 15 okul yöneticisi çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre, maksimum çeşitlilik örneklemesinin temel amacı, potansiyel çalışma katılımcılarının çeşitli özelliklerini en üst

düzeyde doğru bir şekilde temsil etmektir. Sonuç olarak, örneklem için eğitimler seçilirken cinsiyet, okul türü, kıdem, yaş, eğitim düzeyi ve branş gibi çeşitli geçmişleri temsil etmelerine özen gösterilmiştir. Bu faktörler, çalışma gerçekleştirilmeden önce yapılan literatür araştırması, uzmanların değerlendirme sonuçlarına göre konunun tanımlanmasında önemli görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya katılanların demografik değişkenleri

	Branş	Mesleki Kıdem	Yöneticilik Kıdem	Yaş	Cinsiyet
K1	Sınıf Öğretmeni	23	9	32	Erkek
K2	Sınıf Öğretmeni	25	6	49	Kadın
K3	Sınıf Öğretmeni	16	5	45	Erkek
K4	Sınıf Öğretmeni	19	6	51	Kadın
K5	Sınıf Öğretmeni	26	14	49	Erkek
K6	Sınıf Öğretmeni	14	5	40	Kadın
K7	Sınıf Öğretmeni	9	4	37	Erkek
K8	Sınıf Öğretmeni	11	4	35	Kadın
K9	Sınıf Öğretmeni	6	1	30	Erkek
K10	Sınıf Öğretmeni	9	4	37	Kadın
K11	Sınıf Öğretmeni	7	1	41	Erkek
K12	Sınıf Öğretmeni	21	4	51	Kadın
K13	Sınıf Öğretmeni	18	10	47	Erkek
K14	Sınıf Öğretmeni	15	8	46	Kadın
K15	Sınıf Öğretmeni	24	14	51	Erkek

Tablo 1’de verilen katılımcıların profili incelendiğinde, branşları bakımından çalışmada 15 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Mesleki kıdem süreleri bakımından ise en az 7 yıl, en fazla 26 yıllık kıdeme sahip öğretmenler çalışmada yer almıştır. Yöneticilik kıdem süreleri bakımından ise en az 1 yıl, en fazla 14 yıllık kıdeme sahip öğretmenler çalışmada yer almıştır. Katılımcıların yaşları değerlendirildiğinde 32-52 yaş arasında oldukları ve son olarak cinsiyet açısından değerlendirildiğinde 8 erkek katılımcı 7 kadın katılımcı olduğu görülmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma durum deseni kullanılarak gerçekleştirildiği için veri toplama stratejisi olarak görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme tekniği, araştırmacılara katılım, esneklik ve olgulara ilişkin deneyim ve yorumların ortaya çıkarılmasında olanak sunmaktadır (Çepni, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken ilgili literatür dikkatle incelenmiş ve konu ile ilgili sorular hazırlanmıştır. Formun giriş bölümünde araştırmanın amacı, tekniği, prosedürü, katılımcıdan beklentiler, araştırmaya gönüllü katılım ve uyulması gereken etik kurallar belirtilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 5 (beş) demografik sorunun yanı sıra 5 (beş) açık uçlu soruya yer verilmiştir. Veri toplama aracının geçerliliğini test etmek için eğitim yönetimi ve politikası alanında üç, nitel araştırma alanında bir uzmana ve iki okul müdürüne danışılmıştır.

Verilerin toplanması

Çalışmanın verileri yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar önceden aranarak görüşmenin amacı anlatılmış ve ortalama bir saat için randevu vermeleri istenmiştir. 15 katılımcı ile tercihlerine uygun ortamlarda görüşülmüş ve görüşmelerden elde edilen

materyaller derhal yazıya dökülmüştür. Çalışma grubuyla yapılan görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmamıştır. Derinlemesine sonuçlar elde edilmek istendiği için görüşmeler 35 ila 120 dakika arasında sürmüştür. Araştırma grubunda görüşülen tüm katılımcılara, katılımcıların bakış açılarını derinlemesine değerlendirmek amacıyla, verdikleri yanıtlar doğrultusunda "nasıl bir şey olduğu", "neden olduğu", "nasıl olduğu" ve "neleri içerdiği" hakkında derinlemesine sorular sorulmuştur.

Güvenilirlik ve Geçerlilik

Nitel araştırmada geçerlilik, araştırmacının incelenen olguları ne kadar nesnel bir şekilde tanımladığını ifade eder. Öncelikle çalışma bulgularının doğruluğu ile ilgilidir. İç geçerlilik, araştırmacının kullandığı araç veya yaklaşımı kullanarak değerlendirmek istediği verileri gerçekten ölçüp ölçemeyeceği ile ilgilidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Dış geçerlilik ise kullanılan veri toplama aracının benzer gruplarda karşılaştırılabilir bulgular verip vermeyeceği ile ilgilidir. Bu çalışmanın analizinin iç geçerliliği ile ilgili olarak, öncelikle elde edilen kategorilerin ve içeriklerin bir bütün olarak anlamlı olup olmadığını ve araştırmadan elde edilen bilgilerin uygun bir şekilde kategorize edilip edilmediğini görmek için üç iç tutarlılık kontrolü yapılmıştır. LeCompte ve Goetz (1982, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018), çalışmanın iç güvenilirliğini artırmak için kullanılabilecek birkaç yol olduğunu belirtmiştir. Bu tekniklerden biri, veri analizinden elde edilen bulguların farklı bir araştırmacı tarafından doğrulanmasıdır. Söz konusu tekniğe göre, çalışmanın güvenilirliği için analiz prosedürü ve analiz sonuçları hakkında profesyonel bir görüşe başvurulmuştur. Orijinal bilgilere geri dönülerek bu noktada yapılan tartışmalar doğrulanmış ve her adımda mutabakata varılarak ilerlenmiştir.

Verilerin analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı doğrultusunda içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen verilerin kavramsallaştırılması, gelişen fikirler doğrultusunda mantıksal olarak yapılandırılması ve ardından verileri açıklayan konunun bulunması, karakterize edilmesi ve sınıflandırılması süreci içerik analizi olarak bilinmektedir. Başka bir deyişle, içerik analizinin temel adımı, karşılaştırılabilir materyalleri belirli fikirler ve temalar çerçevesinde gruplamak, daha sonra bunları okuyucuya anlamlı gelecek şekilde düzenlemek ve yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Ebeveyn görüşmelerinden elde edilen cümlelerdeki fikirler, tümevarım yöntemi kullanılarak içerik analizinde birimler olarak kullanılmıştır. Her bir kavram gruplanırken bağlam bölgeleri dikkate alınmıştır. Bu gruplama işleminin ardından, her bir grubun hangi temayı ifade edebileceğini belirlemek için her bir grup ve tüm cümle grupları ayrı ayrı incelenmiş tema kod ve frekanslar ile yorumlanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öğretmenlerden elde edilen veriler analiz edilerek görüşme formunda yer alan sıralama ile sunulmuştur.

Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliğine ilişkin değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan 'Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği hakkında ne düşündüklerine' ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliğine ilişkin temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği	Yetersiz	8
	Son yıllarda kısmen düzeldi	7

Tablo 2 incelendiğinde; devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği hakkında ne düşündüklerine' ilişkin katılımcı görüşlerinin, devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği teması altında toplandığı görülmektedir. Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği teması altında; yetersiz ve son yıllarda kısmen düzeldi olmak üzere iki kod bulunduğu görülmektedir. Devlet tarafından sağlanan finansmanın yetersiz olduğu konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K2): “Okullara sağlanan finansman çok yetersiz.”

(K3): “Çok yetersiz olduğunu düşünüyorum.”

(K4): “İhtiyacı karşılamadığını düşünüyorum.”

(K13): “Devlet tarafından sağlanan finansmanın okullardaki fiziki koşullar ve öğrenci sayısına göre düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Son yıllarda okullara verilen harcama yetkisinin finansman değerlendirme konusunda iyi bir gelişme olduğunu düşünüyorum. Devlet tarafından sağlanan finansmanın tam yeterli olabilmesi için okullarda hizmetli, kaloriferci ve benzeri yardımcı personelin devlet tarafından daha fazla istihdamı gerekmektedir. Yardımcı personel giderlerinden dolayı devlet tarafından sağlanan finansman yetersiz kalmaktadır.”

(K14): “Biliyorsunuz ki ülkemizde ilkokullarda eğitim finansmanlarının büyük bir kısmı kamu kaynakları tarafından karşılanmakta fakat devlet tarafından sağlanan finansmanın okullar için yeterli olmadığını düşünüyorum. Ayrılan kaynaklar ancak okulların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yetiyor. Okullar resmen kaderlerine terk ediliyor. Okulların birçok ihtiyacı tam anlamıyla karşılanamıyor ve bu ihtiyaçlar okullar tarafından karşılanmak zorunda bırakılıyor. Mesela geçen sene yaz döneminde okulumuzun fiziki koşullarının kötü olması sebebiyle okul içi tadilatımızın bir kısmı MEM tarafından karşılandı fakat okul binamızın dış cephesindeki sorunlar ve boya işlerini bizzat müdür yardımcım ve ben kendimiz yaptık. Yemekhane çatımız için ödenek gelmemesi sebebiyle bizzat kendi ellerimle çatıya çıkıp kendi imkanlarımla onarmak zorunda kaldım. Devlet finansmanları yeterli gelmeyince yeri geliyor inşaat ustası, yeri geliyor boyacı oluyorsunuz. Evet bu bir özveridir ve okulun sahiplenildiğini gösterebilir fakat okul idarecilerinin işi bu olmamalı. Okulun idarecileri, performansı, enerjisi bunlardan çok eğitim öğretim faaliyetlerine harcanmalı.”

Devlet tarafından sağlanan finansmanın son yıllarda kısmen düzeldiği konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K1): “-Son bir yıla kadar hiç yeterli değildi. Tamamen kendi imkanlarımız ve okul aile birliği desteği ile kaynak sağlıyorduk. Son yıllarda biraz da olsa devlet ödenek yollamaya başladı.”

(K6): “Okula sağlanan finans desteğinin milli eğitim aracılığı ile değil de direkt okullara gönderilmesi ihtiyaçların temini için daha yararlı olmaktadır ve böylece birçok ihtiyaç giderilmektedir.”

(K7): “Okullara sağlanan ödenekler belirli kalemlerde güzel ancak bu kalemler dışında ihtiyaç olduğu zaman ödenek talebinde bulunmak için proforma fatura ile ödenek istenmesi ve istenen ödeneğin zamanında gelmemesi durumunda fatura tutarı ile işin yapıldığı zaman diliminde istenen tutar arasında fark oluşmaktadır. Bu da okul idarecilerini zor duruma düşürmektedir.”

(K11): “Son birkaç yılda temel eğitim genel müdürlüğüne bağlı okullara merkezi bütçeden ödenek verilmesi temel eğitime bağlı okulları özellikle ilkokulların bütçesini önemli ölçüde rahatlatmıştır. Ancak tam anlamıyla yeterli değildir. Eğitim-Öğretim süreci içerisinde Tamirat tadilat, cihaz bakımları vb. gider kalemleri ortaya çıkmaktadır. Bu gibi giderlere de ödenek gönderilerek ilkokulların bütçeleri daha da rahatlatılabilir.”

(K12): “Önceki yıllarda sadece aynı yardımlar yapılmakta olup nakdi hiçbir yardım yapılmamaktaydı. Bu yıldan itibaren temizlik maddesi alımı için yardımlara başlandı. Bu durum okullar açısından yeterli olmasa da geçmişle kıyaslandığında daha iyi bir noktaya geldiği söylenebilir”

Okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar	Okulun ihtiyaçları Okulun fiziki şartları Okulun öğrenci ve personel sayısı	6 5 5
Okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar	Eğitim paydaşlarının görüşleri Bütçe oluşturma süreci ve denetim Önceki yıl harcamaları	2 2 2

Tablo 3 incelendiğinde; okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin katılımcı görüşlerinin, okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar ve okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar teması altında; okulun ihtiyaçları, okulun fiziki şartları ve okulun öğrenci ve personel sayısı isimli üç adet kod bulunduğu görülmektedir. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar ilişkin görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K5): “-Okulun ihtiyaçları. (Temizlik personeli giderleri, güvenlik görevlisi giderleri vs.)”

(K10): “Okul yönetiminin ve destek hizmet personelinin okula dair ihtiyaçları sağlam bir keşif yaparak listelemesi gerekir. Talep edilen ve oluşturulan bütçeler yerinde ve ihtiyacı karşılayacak oranda tasarruflu olmalıdır.”

(K13): “Okul için yıllık bütçe oluştururken temizlik hizmetleri, kırtasiye masrafları ve yardımcı personel istihdamı dikkate alınmalıdır.”

(K2): “-Okulun fiziki büyüklüğü...”

(K4): “-Okulun fiziki şartları...”

(K14): “Okullar için bütçe oluşturulurken okulların fiziki koşulları, ...okulların bakım onarım gereksinimleri...”

(K1): “-Okul yıllık bütçesi oluşturulurken öğrenci ve personel sayısı dikkate alınmalıdır.”

(K2): “... Okulun öğrenci mevcudu -Okulun personel sayısı”

(K3): “...-Okulun öğrenci sayısı...”

Okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar teması altında; eğitim paydaşlarının görüşleri, bütçe oluşturma süreci ve denetim ve önceki yıl harcamaları isimli üç adet kod bulunduğu görülmektedir. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K9): “Öncelikle bütün eğitim paydaşlarının fikirleri alınmalı, sene içinde ne gibi eksiklerin olduğu sürekli bir dosyaya kaydedilmeli, gerekli başvurular başlandığında eksiksiz bir şekilde malzeme veya diğer araç gereçlerin talebi yapılmalı.”

(K7): “Okul bütçeleri oluşturulurken zamanlamaya ve işin gerçekleşeceği tarihe dikkat edilmek kaydı ile okul içinde oluşturulacak ilgili bir kurul tarafından kalem kalem ihtiyaçlar belirlenip ve bu ihtiyaçların bir aylık bir zaman diliminde yapılması durumunda harcanacak tutar talep edilmelidir. İş yapıldıktan sonra ise işin nasıl ve ne zaman yapıldığına dair evraklar şeffaf bir şekilde sisteme yüklenmelidir. Yapılan iş ve işlemler her yıl belirli dönemlerde alanında uzman kişilerce veya müfettişlerce titizlikle incelenmelidir. Kısacası bütçe belirlenirken zaman, o zaman dilimindeki ürün veya hizmetin tutarı, okul içinde oluşturulacak kurul üyeleri ve görevleri, şeffaflık ve en önemlisi iş yapıldıktan sonraki denetim konusuna dikkat edilmelidir.”

(K15): “Bir önceki yıl harcamaları baz alınarak bütçe oluşturulabilir.”

Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere ilişkin Değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
	Yasal tüm kaynaklara izin verilmesi	6
Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler	Veli ve hayırsever katkısı	6
	Kaynak için etkinlik düzenleme	3
	Okul binasının kaynak için kullanımı	2
	Bölgesel ve sosyoekonomik farklılıklar	2

Tablo 4 incelendiğinde; okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere dair katılımcı görüşlerinin, okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler isimli tema altında toplandığı görülmektedir. Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler teması altında; yasal tüm kaynaklara izin verilmesi, veli ve hayırsever katkısı, kaynak için etkinlik düzenleme, okul binasının kaynak için kullanımı, bölgesel ve sosyoekonomik farklılıklar isimli altı adet kod bulunduğu görülmektedir. Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K7): *“Okul bütçesi oluşturulurken yasal olan tüm kaynakların kullanımına izin verilmeli ve sıkı bir şekilde denetim yapılmalıdır. Okul bütçesi yerinde ve tasarruflu zeminde oluşturulduktan sonra özel veya devlet destekli herhangi bir kaynak sağlanabilir.”*

(K8): *“Okul bütçeleri tasarruflu olacak bir şekilde devlet ya da özel kaynaklı olabilir.”*

(K9): *“Okula ayrılan fonların devlet, özel sektör ve aileler yardımıyla arttırılması gayet yerinde bir karar olacağı düşüncesindeyim.”*

(K10): *“Okul bütçesi yerinde ve tasarruflu zeminde oluşturulduktan sonra özel veya devlet destekli herhangi bir kaynak sağlanabilir.”*

(K11): *“-Fon kaynakları çok yetersiz. Okul aile birliği dışında okulun gelir sağlayacağı pek bir şey yok. “*

(K3): *“-Kermes vb etkinlikler ile okulun gelir kaynaklarını arttırmaya çalışıyoruz ama okulların giderleri çok fazla olduğundan ek fon için de bakanlığın da destek vermesi gerekir.”*

(K4): *“-Okuldaki veliler, okul aile birliği ve hayırseverler yardımıyla ekstra kaynak yaratmaya çalışılsa da bu yardımlar ilerleyen senelerde aynı kişilere denk geldiğinden zamanla azalmaya başlıyor.”*

(K13): *“Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları okul aile birliği bağışları, okul salonu ve bahçesi kiralama ve geri dönüşümden gelen gelirlerdir.”*

(K15): *“... kermes gelirleri gibi ...”*

(K6): *“Devletin gönderdiği ödenekler yanında okulların da gelir elde etmek için okulun olanaklarının kullanılması (düğün, otopark, tarım vb.) okul bütçesi için yararlı olur.”*

(K13): *“Köy ve küçük ilçelerde bu tür gelirlerin olmadığını düşünürsek devletimizin küçük okullardaki bütçelerini artırması gerekir.”*

Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli hakkındaki düşüncelere ilişkin değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli hakkındaki düşüncelere’ ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeline dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli	Bütçe artmalı	5
	Olumlu buluyorum ama geliştirilmeli	5
	Olumlu buluyorum zamanla daha iyi olacak	4
	Sorun çözme potansiyeli yok	1

Tablo 5 incelendiğinde; bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeline dair katılımcı görüşleri, bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli teması altında toplanmıştır. Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli teması altında; bütçe artmalı, olumlu buluyorum ama geliştirilmeli, olumlu buluyorum, zamanla daha iyi olacak ve sorun çözme potansiyeli yok isimli 4 adet kod bulunduğu görülmektedir. Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli konusunda görüş ifade eden katılımcıların bazı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K1): “Okulların ayrı bir bütçesi olması lazım. Çünkü okulun her an paraya ihtiyacı olabilir.”

(K5): “Okul yönetiminin eğitim öğretimden sonra en temel sorunu temizlik ve güvenlik. Bunları çözmek için de para lazım. Yani yeterli bütçe bir çok temel sorunu çözer.”

(K11): “Bütçe uygulamaları büyük oranda sorunları çözmekte ama bazı dezavantajlı bölgelerde çevre koşullarına göre bütçe uygulamaları düzenlenmelidir.”

(K14): “Okulların sadece temel ihtiyaçlarına yönelik kaynak aktarımı olduğu için okulun tadilat ve tamir giderleri, kırtasiye giderleri, eğitim öğretimde kullanılan araç gereçler vb. gibi ihtiyaçlarında parasal sıkıntılar yaşanıyor. Tüm bu sorunların müdür sorumluluğunda olması okul müdürlerini sıkıntıya ve zora sokuyor. Okul müdürleri enerjilerini eğitim öğretim faaliyetlerinden çok okul ihtiyaçlarını karşılamak için kullanıyorlar. Bu da eğitimde kaliteyi olumsuz etkiliyor.”

(K8): “Bütçe uygulaması bu şekilde devam etmeli fakat okullardan gelen talepler doğrultusunda sistemin eksiklikleri giderilerek daha iyi bir duruma getirilebilir. Yani geliştirilerek üstüne konularak ilerlemelidir.”

(K9): “Bütçe uygulamalarındaki gecikmeler haricinde gayet güzel ve yerinde uygulamalar olduğunu düşünüyorum.”

(K6): “Gerek yönetim gerekse diğer paydaşlar açısından gayet olumlu bulmaktayım. Okullarda birtakım sorunlar bütçe yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bütçe uygulamalarını sorunları çözmeye olumlu bulmaktayım.”

K10): “Hem personel mali giderleri hem de malzeme/hizmet alımlarının karşılanmasında büyük fayda sağlamaktadır. Kurumdaki sorunları ve eksikleri giderme anlamında doğru kullanılan bütçe uygulaması sürdürülebilir bir halde devam ederse güzel bir uygulama olacaktır.”

(K13): “Bütçe uygulamalarının tamamen devlet stratejisi üzerinden devam etmesi nedeniyle kurumlarda bütçe sorunlarını çözme potansiyeli oluşmamaktadır.”

Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler ilişkin değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan 'Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemlere' ilişkin açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler dair tema ve kodlar

Temalar	Kodlar	f
Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler	Bütçe uygulaması eğitimi	4
	Gidere göre bütçe	4
	Fiziki ve teknolojik yapıya göre bütçe	3
	Bütçe için işbirliği	2
	Öğrenci sayısına göre bütçe	1
	Satın alınanın merkezileşmesi	3
	Bütçenin artırılması	1
	Farklı satın alma yöntemleri	1

Tablo 5 incelendiğinde; bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemlere dair katılımcı görüşlerinin, bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler teması altında toplanmıştır. Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler teması altında; bütçe uygulaması eğitimi, gidere göre bütçe, bütçe için işbirliği, fiziki ve teknolojik yapıya göre bütçe, öğrenci sayısına göre bütçe, satın alınanın merkezileşmesi, bütçenin artırılması ve farklı satın alma yöntemleri isimli 8 adet kod bulunduğu görülmektedir. Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler konusunda görüş ifade eden katılımcıların bazı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

(K6): "Bütçe uygulamaları konusunda ilgili kişilere gerekli eğitimlerin verilmesi gerekir."

(K10): "Bütçe uygulamaları oluşturma aşamasıyla ilgili olarak görevli personellere eğitimler verilmeli, Kaynakların talebi, temin edilmesi ve doğru kullanımı aşamaları basit ama yerinde ve amacına uygun olarak yürütülme durumu takip edilmeli, varsa eksiklikler veya yanlışlıklara yönelik uzman kişilerce rehberlik sağlanmalıdır."

(K3): "-Kesinlikle devletin diğer devlet kurumlarına yaptığı gibi okullara da gerektiğinde bütçe için ödenek göndermesi gerekir."

(K4): "-Devletin okulların gideri kadar bütçeye ödenek yollaması gereklidir."

(K2): "-Okulun fiziki ve teknolojik altyapısına uygun bütçe olmalı. Mesela jeneratör, asansör gibi imkanlara sahip okulların yalnız bunların aylık bakımı için bile bir bütçeye ihtiyacı var."

(K12): "..., Bütçenin etkin kullanılması için Okul Aile Birliği ile koordinasyon halinde bulunulması,"

(K1): "-Öğrenci sayısına göre okulların özel bütçesi olmalı."

(K9): "Okula alınması gereken malzemelerin veya herhangi bir hizmetin merkezi yönetim tarafından yapılması gerektiğini düşünüyorum. Böylece sahada çalışan personelin hem yükü hafifleyecek hem de çok ürün alınacağı için fiyatlar daha da aşağı çekilebilecektir."

(K13): "Okullara verilen harcama yetkisinin daha fazla önemsenerek devlet tarafından finansman desteği artırılmalıdır. ..."

(K15): “Şu anki yönetmelik ve işleyişle ilgili bir sorun yok aslında ama yöneticilerin işleyişle ilgili pratiği zayıf. Esnaf bağlantılarının olması yerelde mümkün olsa da idarecinin yaklaşımı sebebiyle istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabiliyor. Eksiği e-ticaretin de doğrudan alım veya ihalelere entegre edilebilmesi.”

Sonuç ve Tartışma

Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği hakkında ne düşündüklerine ilişkin katılımcı görüşlerinin, devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği teması altında toplandığı görülmüştür. Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği yetersiz ve son yıllarda kısmen düzeldi olarak değerlendirilmiştir. Balkar ve diğ. (2019) tarafından yapılan araştırmada ödeneklere bağlı olma durumunda ödeneklerin yeterliliği konusunda farklı görüşler vardır, ancak okul bazlı bütçe uygulaması sorunları çözmekte etkili, özgürlük ve etkinlik sağlayarak okulların ihtiyaçlarını doğru bir şekilde karşılamakta ve köy okullarına pozitif ayrımcılık yaparak daha fazla ödenek sağlamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda da (Kavak ve diğerleri, 1997; Özdoğan Özbal, 2017; Karakütük ve Özdoğan Özbal, 2019) okul bütçelerinin yetersizliğinin okullar için önemli bir sorun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, devlet tarafından sağlanan finansmanın eğitim kurumları için yeterlilik düzeyinin genel olarak yetersiz olduğunu yansıtmaktadır. Araştırmalar, bütçe yetersizliğinin eğitim kalitesini olumsuz etkileyebileceğini ve eğitim kurumlarının gereksinimlerini karşılamak için daha etkili ve adil finansman mekanizmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle okul bazlı bütçeleme uygulamalarının, özgürlük ve etkinlik sağlayarak finansal sürdürülebilirliği artırabileceği ve okullar arasındaki eşitsizlikleri azaltabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, devlet tarafından sağlanan finansmanın nitelik ve nicelik açısından daha verimli ve adil bir şekilde düzenlenmesi, eğitim kurumlarının ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabileceği bir sistemin oluşturulmasını gerektirebilir.

Okul için yıllık bütçe oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin katılımcı görüşlerinin, okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar ve okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmüştür. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar okulun ihtiyaçları, okulun fiziki şartları ve okulun öğrenci ve personel sayısı olarak sıralanmıştır. Okul için yıllık bütçe oluşturulurken süreç hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar ise eğitim paydaşlarının görüşleri, bütçe oluşturma süreci ve denetim ve önceki yıl harcamaları olarak ifade edilmiştir. Poston (2011) tarafından yapılan araştırma sonuçları da bu sonuçlarla benzer özelliktedir. Poston (2011) tarafından yapılan araştırmada ihtiyaçlar hakkında dikkat edilmesi gerekenler arasında, okulun ihtiyaçları, fiziksel koşulları ve öğrenci-personel sayısı öne çıkmaktadır. Oluşturulacak bütçenin temel dayanakları olarak ifade edilmektedir. Oluşturma sürecine dair dikkat edilmesi gereken hususlar ise, eğitim paydaşlarının görüşlerinin dikkate alınması, bütçe oluşturma aşaması ve denetim süreçlerinin titizlikle yürütülmesi olarak belirlenmiştir. Bu temel unsurlar, Karakütük ve Özdoğan Özbal, (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu uyum, literatürde ve pratiğe dönük bulguların tutarlı ve güçlü bir şekilde desteklendiğini yansıtmaktadır.

Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşlere dair katılımcı görüşlerin, okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler teması altında toplanmıştır. Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynakları hakkındaki görüşler yasal tüm kaynaklara izin verilmesi, veli ve hayırsever katkısı, kaynak için etkinlik düzenleme, okul binasının kaynak için kullanımı, bölgesel ve sosyoekonomik

farklılıklar olarak belirtilmiştir. Karakütük ve Özdoğan Özbal, (2019) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre benzer sonuçlar elde edilmiştir. Tunç ve diğ., (2012) araştırmasından elde edilen bulgulara bakıldığında, benzer sonuçların bu çalışma ile paralellik gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, önerilen görüşlerin literatürde de desteklenen ve teyit edilen perspektifleri yansıttığını göstermektedir.

Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeline dair katılımcı görüşleri, bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli teması altında toplanmıştır. Bütçe uygulamalarının kurumlardaki sorunları çözme potansiyeli bütçe artmalı, olumlu buluyorum ama geliştirilmeli, olumlu buluyorum, zamanla daha iyi olacak ve sorun çözme potansiyeli yok şeklinde değerlendirilmiştir. Tunç ve diğ., (2012) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu çerçevede, bütçe uygulamalarının kurumsal problemleri çözme potansiyeli konusunda, bütçenin artırılması gerekliliği, olumlu bir perspektifle ele alındığı ancak daha da geliştirilmesi gerektiği, olumlu bir şekilde değerlendirildiği, zaman içinde daha verimli hale geleceği ve bazı görüşlere göre ise sorunları çözme kapasitesinin sınırlı olduğu yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Tunç ve diğer araştırmacıların (2012) çalışmasında da benzer bulguların elde edildiği belirtilerek bu sonuçların doğrulandığı görülmektedir.

Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemlere dair katılımcı görüşleri, bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler teması altında toplanmıştır. Bütçe ile ilgili sorunlara yönelik alınması gereken önlemler bütçe uygulaması eğitimi, gidere göre bütçe, bütçe için işbirliği, fiziki ve teknolojik yapıya göre bütçe, öğrenci sayısına göre bütçe, satın alma merkezileşmesi, bütçenin artırılması ve farklı satın alma yöntemleri olarak sıralanmıştır. Zoraloğlu ve diğerlerinin (2005) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu bağlamda, bütçe uygulama eğitimi, giderlere göre bütçeleme, işbirliği gerekliliği, fiziksel ve teknolojik altyapıya uygun bütçeleme, öğrenci sayısına göre bütçeleme, merkezi satın alma yaklaşımı, bütçenin artırılması ve çeşitli satın alma yöntemleri önerilmektedir. Bu görüşler, Zoraloğlu ve diğer araştırmacıların (2005) çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edildiğini göstererek desteklenmektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Okulların Finansmanının Artırılması: Devlet tarafından sağlanan finansmanın yeterliliği konusunda katılımcıların çoğunlukla yetersiz olduğu görüşüne odaklanarak, okullara daha fazla finansman desteği sağlanmalıdır. Eğitim kalitesini artırmak ve ihtiyaçları karşılamak için daha geniş bir bütçeye ihtiyaç vardır.
2. İhtiyaçlar Odaklı Bütçe Planlaması: Okul bütçesini oluştururken dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, okulun ihtiyaçlarının belirlenmesi ve önceliklendirilmesidir. Okul yönetimleri, öğrenci sayısı, fiziki şartlar ve personel sayısı gibi faktörlere dayanarak ihtiyaçlarını önceden belirlemeli ve buna göre bütçe planlamaları yapmalıdır.
3. Eğitim Paydaşlarının Katılımı: Okul bütçesi oluştururken eğitim paydaşlarının görüşleri alınmalıdır. Veliler, öğretmenler, öğrenciler ve diğer paydaşlar, bütçe sürecine katılarak ihtiyaçları ve önerileri hakkında fikir beyan etmelidir.
4. Bütçe Denetimi ve Takibi: Bütçe oluşturma süreci ve harcamaların denetimi sıkı bir şekilde takip edilmelidir. Önceki yıl harcamaları analiz edilerek, gelecek yıl için daha etkin bir bütçe oluşturulabilir ve gereksiz harcamaların önüne geçilebilir.

5. Kaynak Çeşitliliği: Okul bütçesini oluşturmak için kullanılan fon kaynaklarına dair katılımcı görüşlerinden yola çıkarak, kaynak çeşitliliği artırılmalıdır. Yasal kaynakların yanı sıra, veli ve hayırsever katkısı, etkinlik düzenleme, okul binasının kaynak için kullanımı gibi farklı kaynaklardan yararlanılmalıdır.
6. Bütçe Uygulama Eğitimi: Okul yöneticileri ve ilgili personellere bütçe uygulama eğitimleri verilmelidir. Eğitimler, etkin bütçe yönetimi ve doğru satın alma süreçleri konusunda bilgi ve becerilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.
7. Merkezi Satın Alma ve Maliyet Kontrolü: Okul için alınacak malzemelerde merkezi satın alma yöntemleri kullanılmalı ve maliyet kontrolü sağlanmalıdır. Bu sayede, bütçeden tasarruf edilebilir ve ihtiyaçlar daha etkin bir şekilde karşılanabilir.
8. Bölgesel ve Sosyoekonomik Denge: Okul bütçeleri oluşturulurken, bölgesel ve sosyoekonomik farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Dezavantajlı bölgelerdeki okullara öncelik verilmeli ve daha fazla finansman desteği sağlanmalıdır.

Referans

- Ağalday, B., & Gül, M. (2019). Okul müdürlerinin finansal kaynak sağlamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin fenomenolojik bir inceleme. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 155-177
- Balkar, B., Öztuzcu-Küçükbere, R. ve Akşab, Ş. (2019). Okul bazlı bütçeleme (obb) uygulamasının okul geliştirme işlevi açısından değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(2), 727-756
- Balkar, B., Öztuzcu-Küçükbere, R. ve Akşab, Ş. (2019). Okul Bazlı Bütçeleme (OBB) Uygulamasının Okul Geliştirme İşlevi Açısından Değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(2), 727-756.
- Cepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Akademi Kitabevi
- Ekşi, H. ve Kaya, M. (2011). Okul merkezli yönetim sistemine ilişkin öğretmen görüşleri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33, 45-60.
- Guthrie, J. (1997). School finance: fifty years of expansion. *The Future of Children*, 7(3), 24-38. doi:10.2307/1602443
- Güler, Ayman B. (2003). *Yönetişim: Tüm iktidar sermayeye*, Ankara: Praksis, Kış Bahar, 9, 93-116.
- Hesapçioğlu, M. ve Özcan, H. (1995). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve özel okullar sorunu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(7), 149-167.
- Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018)*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalkinma%20Plan%C4%B1.pdf> Erişim: 15.06.2023
- Karakütük, K ve Özdoğan Özbal, E. (2019). Eğitim yöneticilerinin yaşadıkları sorunlar ile sorun çözümede kullandıkları teknikler. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (223), 33-60.
- Karakütük, K., Özbal, E. Ö., & Ulutaş, P. (2019). Okul temelli (bazlı) bütçenin hazırlanmasına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 455-481
- Kavak, Y., Ekinci, E., ve Gökçe, F. (1997). İlköğretimde kaynak arayışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(3), 309-320.

- MEB (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf adresinden ulaşılmıştır. Erişim: 15.08.2023
- MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2017). *Okul bazlı bütçeleme kılavuzu*. https://igdir.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_01/24142809_klavuz.pdf Erişim tarihi: 15.05.2023 adresinden ulaşılmıştır. Erişim: 15.08.2023
- Poston, W. K. (2011). *School budgeting for hard times: Confronting cutbacks and critics*. California: Corwin Press.
- Tarhan, A. B., ve Ezici, E. (2011). Kamu hizmetlerinin üretiminde yeni kamu yönetimi anlayışı ve toplam kalite yönetimi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (2), Issn:1309-8012
- Tunç, B., Bülbül, T. ve Özdem, G. (2012). Okul temelli yönetim girişimlerinin niteliğini anlamaya yönelik bir çalışma. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 25-42.
- Tunç, B., Bülbül, T. ve Özdem, G. (2012). Okul temelli yönetim girişimlerinin niteliğini anlamaya yönelik bir çalışma. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 25-42.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Baskı, Ankara: Seckin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yin, R. K. (2003). *Case study research. Design and methods* (5th Edition). Thousand Oaks, California: Sage Pub.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zoraloğlu, İ., Şahin, İ. ve Şahin Fırat, N. (2005). İlköğretim Okullarında Kaynak Sorunu, *Eğitim Bilim Toplum*, 3 (12), 86-101.